

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Філологічний факультет

Л. Д. Чикур

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ XI–XVIII ст.

Методичні вказівки до курсу
для студентів 1-го курсу денного відділення
філологічного факультету
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації «Українська мова та література»

Одеса
«Астропринт»
2021

УДК 316.3:101.1
Ч-608

Автор:

Л. Д. Чикур, к. філол. н., доцент, доцент кафедри української літератури Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Рецензенти:

Л. І. Войтенко, д. філол. н., професор, професор кафедри зарубіжної літератури Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

Г. А. Авксентьева, к. філол. н., доцент, доцент кафедри української і зарубіжної літератур ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Відповідальний редактор:

д. філол. н., доц. **Т. М. Шевченко**

Рекомендовано до друку вченою радою філологічного факультету
(протокол № 1 від 9 вересня 2021 року)

ЗМІСТ

Загальні відомості.....	4
Програма навчальної дисципліни.....	6
Тематика лекцій.....	16
Тематика практичних занять.....	25
Тести для перевірки знань.....	31
Завдання для самостійної роботи.....	39
Питання до контролю знань.....	41
Рекомендовані твори для текстуального ознайомлення.....	43
Рекомендована література.....	47

Чикур Л. Д.

Ч-608 Історія української літератури XI—XVIII ст. : методичні вказівки до курсу для студентів денного відділення філологічного факультету першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 035 Філологія спеціалізації «Українська мова та література» / Л. Д. Чикур ; Одес. нац. ун-т імені І. І. Мечникова. — Одеса : Астропринт, 2021. — 56 с.

Методичні вказівки спрямовані на організацію лекцій і практичних занять з курсу «Історія української літератури XI—XVIII ст.». Передбачено тематику лекційних і практичних занять, питання, що виносяться на обговорення, перелік творів для текстуального вивчення, рекомендований список основної і додаткової літератури.

Адресовано студентам філологічних спеціальностей.

УДК 821.161.1"10/17"(076)

© Чикур Л. Д., 2021

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Давня українська література – початковий, найдавніший і найтриваліший період розвитку національного письменства, що сформував підґрунтя для формування літератури нового часу.

Дисципліна «Історія української літератури XI – XVIII ст.» спрямовує студентів у розумінні важливих історико-культурних та літературно-естетичних проблем українського літературного процесу XII –XVIII століть. У програмі простежується розвиток української літератури Середньовіччя, Ренесансу і Бароко у контексті панівних тенденцій, стилів і напрямків відповідної епохи. В історико-культурному та естетичному аспектах представлені літературні портрети письменників й анонімні пам'ятки давньоукраїнської літератури. Звернено увагу на особливості творення й функціонування давнього письменства, його жанрову, ідейно-тематичну та художню специфіку. Враховуються зв'язки курсу давньої української літератури з подальшим вивченням історії української літератури.

Мета курсу – розкрити закономірності формування, становлення й розвитку найдавнішого періоду українського письменства.

Завдання курсу:

- дати студентам систематичні знання з української літератури від її початків до кінця XVIII ст.;
- розкрити специфіку давньої літератури;
- простежити основні етапи її розвитку;
- висвітлити найбільш типові явища і факти літературного процесу XI – XVIII ст.;
- проаналізувати найвагоміші літературні твори;
- дати оцінку творчості найвідоміших українських письменників XI – XVIII ст.;
- продемонструвати гуманістичний пафос давньої літератури;

- розкрити її зв'язок з історичним та духовним буттям народу.

У результаті навчання студенти повинні **знати**:

- основні етапи розвитку давньої української літератури, найважливіші факти літературного процесу;
- характерні риси епохи, відображені в літературних творах;
- найважливіші відомості про літературні напрями і стилі (Середньовіччя, Ренесанс, Бароко);
- важливі біографічні відомості про письменників;
- ідейно-тематичну основу, проблематику, особливості композиції вивчених творів;
- місце і значення кожного твору в доробку письменника та в літературному процесі цього періоду в цілому;
- оцінку вивчених творів у літературно-критичних статтях та системних дослідженнях;

- жанрову специфіку давнього письменства;
- значення давньої української літератури в цілому.

Студенти повинні **вміти**:

- аналізувати твір з урахуванням його художньої, естетичної, ідейної цілісності та авторської позиції;
- розкривати основну проблематику творів;
- складати доповідь або реферат (за кількома джерелами);
- з'ясовувати взаємозв'язок світогляду і творчості письменника;
- виявляти характерні ознаки Середньовіччя, Ренесансу і Бароко тощо.

Історію давньої літератури студенти денного відділення філологічного факультету спеціальності “Українська мова і література” вивчають у першому семестрі. У навчальних планах на вивчення цього курсу відводиться 120 год: аудиторних 50, лекційних 26, практичних 24, самостійної роботи 70.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ІСТОРІЯ ВИВЧЕННЯ ДАВНЬОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Тема 1. Своєрідність давньої української літератури як відображення шляху української історії і потреб української дійсності. Історія української літератури Х-XVIII століть в системі університетської філологічної освіти. Основні параметри літературного процесу Х-XVIII століть. Церква і релігія – один із важливих факторів розвитку. Жанрово-стильові ознаки. Проблеми періодизації курсу і його цілісність. Періодизації М. Грушевського («Історія української літератури»), С. Єфремова («Історія українського письменства»), М. Зерова («Нове українське письменство»), Д. Чижевського («Історія української літератури від початків до доби реалізму»).

Рівні аналізу літературного тексту. Елементарні відомості про текстологію й палеографію. Функції літературного тексту в культурі Х-XVIII ст., їхнє відображення в структурі тексту.

Специфіка, структура курсу. Рекомендовані підручники й історико-літературні курси. Довідкові видання. Видання літературних текстів.

Наукові напрямки й конкретні методи дослідження в сучасному літературознавстві. Культурно-історичний, порівняльний, генетичний методи. Принципи типологічного аналізу. Хронологічні орбіти давньої і нової літератури.

Тема 2. Передумови виникнення історії української літератури як науки. Розвиток поетики в Україні (XVII-XVIII ст.). Курси історії літератури М. Максимовича (1839), І. Вагилевича (1848).

«Історія літератури руської» О. Огоновського (1887-1894). І. Франко як дослідник української літератури Х-XVIII ст., його «Нарис історії українсько-руської літератури» (1910), інші історико-літературні курси. «Історія української літератури» М. Грушевського (т.1-5, 1923-1927). «Історія української

літератури» М. Возняка (т.1-3, 1920-1924). Історико-літературні розвідки Д. Багалія, С. Єфремова, П. Житецького, М. Петрова, К. Огудинського, М. Сумцова.

Осередки історико-літературної науки в Україні: Харківський, Київський, Львівський університети. Діяльність Тимчасової комісії для розгляду давніх актів; її видання.

Історико-філологічні товариства. Дослідження М. Костомарова, П. Куліша, В. Антоновича. Джерелознавчі й культурологічні публікації, журнали «Основа» (1861-1862) та «Киевская старина» (1882-1907).

Наукове товариство імені Т. Шевченка як осередок вивчення історії української літератури Х-XVIII століть. Видання НТШ: «Записки Наукового товариства імені Шевченка», «Пам'ятки української мови та літератури», «Літературно-науковий вісник». Українське наукове товариство в Києві (1908-1919), напрями його праці.

Семінарії В. Перетца. Методологія В. Перетца, її виклад у книгах «З лекцій по методології, історії російської літератури» (1914) та «Короткий нарис методології історії російської літератури» (1922). Історико-літературні дослідження В. Перетца, його учнів і послідовників: В. Андріанової-Перетц, М. Гудзія, С. Маслова, П. Попова.

Літературознавчі дослідження в наукових установах Всеукраїнської Академії наук. Видання серії «Пам'ятки давнього українського письменства». Вивчення історії української літератури в Інституті літератури ім. Т.Г. Шевченка. Праці О. Білецького, Л. Махновця, В. Колосової, В. Кречотня, О. Мишанича, М. Сулими. Видання літературних пам'яток; серія «Бібліотека української літератури». Літературознавчий аспект у дослідженнях історії української філософії. Вивчення історії української літератури у вищій школі. Праці Ф. Пачовського. П. Яременка.

Західна славістика й українознавство: головні тенденції в їхньому розвитку. Праці Д. Чижевського. Сучасні славістичні центри у Західній Європі й Північній Америці. Внесок одеських медієвістів у вивчення давньої української літератури.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ЛІТЕРАТУРА СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ (кінець X – середина XIII століття)

Тема 3. Хронологічні межі епохи в різних європейських літературах. Спадкоємний зв'язок з культурою античного світу. Християнська релігія як інтегральний чинник у розвитку європейської цивілізації епохи Середньовіччя. Біблія: Старий завіт, його склад, характер. Переклади з старогрецької літератури. Біблія: Новий завіт – Євангеліє. Витоки, склад, характер. Ідеї та образи. Нагорна проповідь Ісуса Христа. Псалтир. Авторство. Склад, характер, поетична форма. Біблійні образи та мотиви в літературі й мистецтві.

Типологія європейського Середньовіччя. Провідні жанри середньовічної літератури. Роль латинської мови.

«Візантійсько-слов'янське» коло європейських народів, його географічні межі, доцентрові й відцентрові тенденції розвитку. Зв'язок візантійської культури з античною цивілізацією. Патристика як синтез духовної традиції античного світу й Близького Сходу.

Візантійська естетика, її місце в розвитку європейської художньої думки. Жанрова структура візантійського письменства: ораторська, агіографічна, гімнографічна, повістєва література, апокрифічні й природничі твори.

Особливості рецепції візантійської літератури південними та східними слов'янами. Найпопулярніші типи збірників: апракосне Євангеліє, Псалтир, «Пчела», «Златоструй», «Торжественник», «Ізмарагд».

Тема 4. Міжслов'янські літературні зв'язки доби Середньовіччя. Роль Кирила й Мефодія в створенні надетнічної слов'янської книжності. Поняття про старослов'янську мову та різні ізводи церковнослов'янської мови. Роль книжної реформи Євтимія Тирновського (др. пол. XIV ст.) та граматики Мелетія Смотрицького (1619) у розвитку слов'янської писемної культури.

Концепція «монументального стилю» Д. Чижевського. Система жанрів, її залежність від візантійських традицій. Перекладна література мала певний вплив на оригінальну: зумовлювала ідейно-тематичний зміст, жанри тощо.

Тема 5. Літописання. Синтетичний зміст, «вбирання» різних джерел. Особливості композиції, образ літописця, літописний час, його функція. «Повість минулих літ». Своєрідність стилю. Проблема авторства. Основні редакції та списки літопису. Гіпотези О. Шахматова, Д. Лихачова, Б. Рибаківа про шляхи складання літопису і його джерела. Ідейний зміст і структура «Повісті минулих літ». Типологія персонажів і принципи їх зображення. Різноманітність жанрів, що входили в сюжет літописання: взаємодія історичного часу і літописного, два типи розповіді, наявність сюжетних оповідань. Форма літопису як художнього твору, що став на межі між прозою і поезією.

Загальні особливості літописного стилю: відсутність стилістичної єдності, фрагментарність розповіді, стислість, лаконічність і виразність.

Київський літопис. Локалізація предмету зображення, еволюція політичного ідеалу. Оповідання про похід Ігоря проти половців.

Галицько-Волинський літопис, його світський характер. Живописна мова літопису. Легенда про євшан-зілля і її переспіви в творах письменників. Урочистість та риторичність стилю.

Ораторська й учительська проза. «Слово о законі й благодаті» Іларіона (серед XI ст.). Повчання Луки Жидяти, Феодосія Печерського, «Послання» Климентія Смолятича. Драматизація розповіді.

Творчість Кирила Туровського (др. пол. XII ст.). Його вплив на розвиток літератури східних слов'ян.

Тема 6. «Повчання» Володимира Мономаха (бл. 1117 р.): жанровий зміст, вираження психологічного стану автора, місце автобіографічних елементів у структурі твору. Посилення індивідуально-авторського елементу. Життєва мораль автора.

Агіографія. Патріотичні імпульси її розвитку. Основні типи героїв. Трансформація літературного досвіду Візантії.

Княжі житія. Композиційна функція внутрішніх монологів.

Поєднання ідей родового старшинства й відмови від насильства, непротивлення злу. Наближення до агіографічної жанрової моделі,

абстрагування від конкретних подробиць, опис чудес, додання похвали й молитви святам.

«Житіє Феодосія Печерського» Нестора. Використання біографічного матеріалу, його майстерне опрацювання відповідно до традицій візантійської агіографії. Патріотизм автора, пропаганда соціальної активності.

Літературні пам'ятки, присвячені Борису і Глібу. Інтерпретація історичної події.

Листування Симона й Полікарпа (20-ті рр. XIII ст.) як основа Києво-Печерського патерика. Естетичні функції епістолярних елементів. Агіографічні оповідання (патерикові новели).

Тема 7. Паломницька проза. Паломництво як феномен середньовічної культури. Унаочнення релігійних концепцій і задоволення жадоби пізнання світу. Уявлення про географічний і духовний простір. «Подорож» ігумена Данила. Конкретність і точність в описі побаченого.

Література «орнаментального стилю» (Д. Чижевський). «Слово о полку Ігоревім». Історія тексту і проблема його автентичності. Проблема авторства. Історична основа сюжету. Принципи організації образної системи і антитеза. «Руська земля-степ». Композиційні особливості «Слова». Художній час і простір, жанрова природа твору.

Ораторсько-публіцистична проза. «Слово о погибелі Руської землі» (1236-1246), залежність від літературних традицій.

«Слово о Лазаревім воскресенії» – своєрідність інтерпретації євангельського сюжету, використання апокрифічних мотивів. Ораторські твори Серапіона (помер 1275), їхній зміст, особливості поетики.

Літературна творчість Кипріяна (помер 1406), її генетичний зв'язок з візантійсько-болгарською традицією.

Творчість Григорія Цамблака (1364 – бл. 1420). Основні етапи життєвого шляху. Твори київського періоду.

Житійна проза. Місце агіографії в системі жанрів пізнього середньовіччя. «Житіє Олександра Невського» (др. пол. XIII ст.), риси галицької літературної традиції в ньому.

Києво-Печерський патерик. Історія формування тексту. Основна й Арсенівська редакції. Друга Касіянівська редакція (1462); причини появи, структура тексту, його джерела. Поетика патерика, реальний і символічний плани конфлікту. Історико-літературна цінність пам'ятки.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

ЛІТЕРАТУРА РЕНЕСАНСУ І БАРОКО

ТЕМА 8. Література Ренесансу (II пол. XV – кінець XVI ст.). Особливості розвитку мистецтва Відродження в різних європейських країнах. Генеза літератури Ренесансу, використання античних і середньовічних традицій. Характерні риси ренесансної естетики. Міфологічні образи й мотиви, посилення етнічної самобутності, широке використання народних мов. Антропоцентризм діячів Відродження. Ренесансний гуманізм. Відкриття нових зображуваних можливостей мови, вивчення давніх мов, вдосконалення техніки перекладу. Видання граматик і словників. Граматика Лаврентія Зизанія (1596). Розвиток друкарства. «Прогностична оцінка поточного 1483 року» Юрія Дрогобича. Освіта й наука в Україні. Українські студенти в Краківському, Празькому та Західноєвропейському університетах. Острозька Академія (1576 – бл. 1640), братські школи.

Реформаційні рухи. Відображення ідей реформації в діяльності братств. Криза православної церкви в Україні.

Відображення ренесансних тенденцій в українській літературі. Творчість Станіслава Оріховського, Павла Русина.

Українська латиномовна поезія – форма синтезу українських і загальноєвропейських традицій.

Тема 9. Джерела полемічної літератури. Твори Герасима Смотрицького, Клирика Острозького, Василя Суразького. Церковно-політична концепція «Апокрисису» Христофора Філаleti. Зміст твору і його літературні особливості.

Літературна творчість Івана Вишенського. Модель біографії, прийнята наукою. Афон у його житті, історія подорожі в Україну. Підкреслена тенденційність, відхід від ренесансних принципів. Повернення до ранньохристиянських ідеалів. Протиставлення двох типів цивілізації: греко-православного й римо-католицького. Осуд використання західної науки й освіти. Основні твори І. Вишенського, проблема їхнього поширення й впливу на українську культуру XVII ст.

Консервативний утопізм авторської концепції ідеального суспільства. Заклик християн до індивідуального дотримання старих правил поза церквою.

Гуманістичні тенденції «Перестороги», гіпотези про авторство пам'ятки. Підкреслення ролі науки й освіти в житті народу. Структура твору, ставлення до літературних традицій,

Українське віршування кінця XVI – початку XVII ст. «Хронологія» Андрія Римші, вірші Герасима Смотрицького, Дем'яна Наливайка.

Тема 10. Література Бароко (кінець XVI – кінець XVIII ст.). Бароко як літературний напрям, художній стиль і культурна епоха.

Основні етапи дослідження літератури Бароко. Засвоєння терміна «Бароко» українським літературознавством. Концепція Д. Чижевського та інші концепції.

Своєрідність барокового гуманізму. Увага до метафізичних проблем. Пожвавлення теоретико-літературних студій і їхній вплив на художню практику. Граматика М. Смотрицького, київська поетика 1637 р., поетики Ф. Прокоповича (1709), М. Довгалецького (1736-1737); риторика Ф. Прокоповича (1706).

Характер самосвідомості української літератури XVII – XVIII ст. Модифікація жанрів. Інтенсивний розвиток книжної поезії. Місце української барокової літератури в загальноєвропейському контексті. Полемічна проза на шляху ускладнення художніх форм, переходу до вищого рівня аналітичності, дослідження причин розкладу православної й католицької церков.

Іпатій Потій. Його постать на тлі релігійно-церковного й літературного життя. Мелетій Смотрицький. Ідейні й літературні пошуки.

Захарія Копистенський. Роль «Палінодії» в опрацюванні барокової моделі української історії. Видавнича й редакторська праця З. Копистенського. Геральдична та епіграматична поезія.

Джерела барокової панегіричної поезії. Проблема «соціального космосу».

«Вірші на ... погреб Петра Конашевича Сагайдачного» К. Саковича. Початки української різдвяної й великодньої поезії.

Метафізична лірика. «Перло многоцінне» К. Ставровецького. Визначення автором її комунікативних і естетичних функцій. Модифікація полемічної проблематики в 30-ті рр. XVII–10-ті рр. XVIII ст. Твори Іоанікія Галятовського, Михайли Андрелли, Дмитра Туптала, Лазаря Барановича, Інокентія Гізеля. Структура барокової проповіді.

«Патерик Печерський» (1661) – найпопулярніший твір літератури українського бароко.

«Книги житій святих» Д. Туптала, їхня жанрова природа. Місце «Книг житій святих» у процесі синтезу агіографічних традицій.

Образ Петра Могили як покровителя науки й освіти.

Історичні вірші, зображення в них суспільно-політичних обставин свого часу. Острозький лямент 1636 р.

Тема 11. Національно-визвольна війна 1648-1654 рр., «Синопис» (1674) як етап у становленні барокової концепції історії. «Козацькі літописи». «Літопис Самовидця» – спроба підпорядкувати традиційну літописну жанрову форму новим ідейно-естетичним завданням.

Літопис Г. Грабянки (1710) як маніфест козацького автополізму. Політичні позиції автора і їхній вияв у творі.

Літопис Самійла Величка – як масштабне охоплення політичної ситуації XVII-поч. XVIII ст. в Україні. Документальна основа твору й проблема використання літературної містифікації. Сильова поліфонія. Принципи створення образів історичних осіб – Богдана Хмельницького, Івана Виговського, Івана Сірка.

Поняття «Україна» й народ «український» у літописі. Самійло Величко й українська ментальність.

Вірші про визвольну війну 1648-1654 рр.

Джерела розвитку української драми XVI-XVIII ст. Драматичні твори як втілення барокових літературних принципів, реалізація «діалогічності» барокової культури. Типи драми. Авторська й анонімна драма.

Містерія – провідний драматургічний жанр. Її основні тематичні цикли. «Комедія на день Рождества Христова» Дмитра Туптала (1712). «Торжество ества чоловічеського» (1706) – найпоказовіша драма великодняго циклу, її автор. Вплив на трактування євангельського сюжету літературної традиції. Апокрифічні мотиви в п'єсі. Жанровий зміст драми «Слово про збурення пекла». Роль народної культури в засвоєнні й трансформації сюжету. Драма-міраклє в Україні. «Олексій, чоловік божий», залежність від агіографічної традиції та народної естетики. Інтермедійна сцена «Іграніє свадби».

Місце п'єси Ф. Прокоповича «Володимир» (1705) в розвитку української історичної драматургії.

Барокова поезія І. Величковського. Шукання в галузі віршової форми. Антологія української курйозної поезії. Епіграми.

Віршова творчість Климентія Зінов'єва. «Поезія ремесел» як спроба впорядкування «соціального космосу».

«Сміховий світ» мандрівних дяків. Збагачення поетичної мови шляхом залучення нових лексичних шарів. Вірші-орації. Вірші-травестії.

Медитативно-елегійна лірика, її провідні образи та мотиви. Формування інтимної лірики, романсові тенденції в її розвиткові. «Пісні світові» Івана Пашковського, пісня Семена Климовського «Їхав козак за Дунай».

«Богогласник». Збірка релігійної поезії XVIII ст.

Тема 12. Григорій Сковорода. Його попередники у філософії та літературі. Біографія Г. Сковороди. Барокові ознаки поезії Г. Сковороди. «Сад божественних пісень». Перший український передромантик.

Філософська проза Г. Сковороди. Жанрова самобутність його діалогів. Діалоги-притчі. Барокова антитеза як втілення концепції двох натур.

Збірка «Басні Харьковскія», зв'язок з головними філософськими засадами.

«Історія Русів» – підсумок розвитку барокової історіографії.

Проблема авторства. Структура сюжету. Образ української історії. «Історія Русів» як твір художньої літератури.

Головні здобутки літературного процесу Х-ХVIII ст. Проблеми зв'язку «старого» й «нового періодів». «Типологія» української поезії як ознака безперервності літературних традицій.

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тематика лекцій

Модуль 1.

Лекція 1. Методологія та історія вивчення давньої української літератури

1. Своєрідність давньої української літератури як відображення шляху української історії і потреб української дійсності.
2. Історія української літератури Х-ХVIII століть в системі університетської філологічної освіти. Основні параметри літературного процесу Х-ХVIII століть. Церква і релігія – один із важливих факторів розвитку.
3. Жанрово-стильові ознаки. Проблеми періодизації курсу і його цілісність. Періодизації М. Грушевського («Історія української літератури»), С. Єфремова («Історія українського письменства»), М. Зерова («Нове українське письменство»), Д. Чижевського («Історія української літератури від початків до доби реалізму»).
4. Рівні аналізу літературного тексту. Елементарні відомості про текстологію й палеографію. Функції літературного тексту в культурі Х-ХVIII ст., їхнє відображення в структурі тексту.
5. Наукові напрямки й конкретні методи дослідження в сучасному літературознавстві. Культурно-історичний, порівняльний, генетичний методи. Принципи типологічного аналізу. Хронологічні орбіти давньої і нової літератури.

Лекція 2. Передумови виникнення історії української літератури як науки.

1. Розвиток поетики в Україні (ХVII-ХVIII ст.). Курси історії літератури М. Максимовича (1839), І. Вагилевича (1848).
2. «Історія літератури руської» О. Огоновського (1887-1894). І. Франко як дослідник української літератури Х-ХVIII ст., його «Нарис історії українсько-руської літератури» (1910), інші історико-літературні курси. «Історія української літератури» М. Грушевського (т.1-5, 1923-1927).

«Історія української літератури» М. Возняка (т.1-3,1920-1924). Історико-літературні розвідки Д. Багалія, С. Єфремова, П. Житецького, М. Петрова, К. Огудинського, М. Сумцова.

3. Осередки історико-літературної науки в Україні: Харківський, Київський, Львівський університети. Діяльність Тимчасової комісії для розгляду давніх актів; її видання.

4. Історико-філологічні товариства. Дослідження М. Костомарова, П. Куліша, В. Антоновича. Джерелознавчі й культурологічні публікації, журнали «Основа» (1861-1862) та «Киевская старина» (1882-1907). Наукове товариство імені Т. Шевченка як осередок вивчення історії української літератури Х-XVIII століть. Видання НТШ: «Записки Наукового товариства імені Шевченка», «Пам'ятки української мови та літератури», «Літературно-науковий вісник». Українське наукове товариство в Києві (1908-1919), напрями його праці.

5. Семінарій В. Перетца. Методологія В. Перетца, її виклад у книгах «З лекцій по методології, історії російської літератури» (1914) та «Короткий нарис методології історії російської літератури» (1922). Історико-літературні дослідження В. Перетца, його учнів і послідовників: В. Андріанової-Перетц, М. Гудзія, С. Маслова, П. Попова.
6. Літературознавчі дослідження в наукових установах Всеукраїнської Академії наук. Видання серії «Пам'ятки давнього українського письменства». Вивчення історії української літератури в Інституті літератури ім. Т.Г. Шевченка. Праці О. Білецького, Л. Махновця, В. Колосової, В. Крекотня, О. Мишанича, М. Сулими. Видання літературних пам'яток; серія «Бібліотека української літератури». Літературознавчий аспект у дослідженнях історії української філософії. Вивчення історії української літератури у вищій школі. Праці Ф. Пачовського. П. Яременка.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ЛІТЕРАТУРА СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ (кінець Х – середина XIII століття)

Лекція 3. Середньовіччя і українська література.

1. Спадкоємний зв'язок з культурою античного світу. Християнська релігія як інтегральний чинник у розвитку європейської цивілізації епохи Середньовіччя. Біблія: Старий завіт, його склад, характер. Переклади з старогрецької літератури. Біблія: Новий завіт – Євангеліє. Витоки, склад, характер. Ідеї та образи. Нагорна проповідь Ісуса Христа. Псалтир. Авторство. Склад, характер, поетична форма. Біблійні образи та мотиви в літературі й мистецтві.
2. Типологія європейського Середньовіччя. Провідні жанри середньовічної літератури. Роль латинської мови. «Візантійсько-слов'янське» коло європейських народів, його географічні межі, доцентрові й відцентрові тенденції розвитку. Зв'язок візантійської культури з античною цивілізацією. Патристика як синтез духовної традиції античного світу й Близького Сходу.
3. Візантійська естетика, її місце в розвитку європейської художньої думки.
4. Жанрова структура візантійського письменства: ораторська, агіографічна, гімнографічна, повістєва література, апокрифічні й природничі твори.

Лекція 4. Міжслов'янські літературні зв'язки доби Середньовіччя.

1. Роль Кирила й Мефодія в створенні надетнічної слов'янської книжності. Поняття про старослов'янську мову та різні ізводи церковнослов'янської мови. Роль книжної реформи Євтимія Тирновського (др. пол. XIV ст.) та граматики Мелетія Смотрицького (1619) у розвитку слов'янської писемної культури.
2. Концепція «монументального стилю» Д. Чижевського. Система жанрів, її залежність від візантійських традицій. Перекладна література мала певний вплив на оригінальну: зумовлювала ідейно-тематичний зміст, жанри тощо.

Лекція 5. Літописання.

1. Синтетичний зміст, «вбирання» різних джерел літописів. Особливості композиції, образ літописця, літописний час, його функція.
2. «Повість минулих літ». Своєрідність стилю. Проблема авторства. Основні редакції та списки літопису. Гіпотези О. Шахматова, Д. Лихачова, Б. Рибаківа про шляхи складання літопису і його джерела. Ідейний зміст і структура «Повісті минулих літ». Типологія персонажів і принципи їх зображення. Різноманітність жанрів, що входили в сюжет літописання: взаємодія історичного часу і літописного, два типи розповіді, наявність сюжетних оповідань. Форма літопису як художнього твору, що став на межі між прозою і поезією.
3. Загальні особливості літописного стилю: відсутність стилістичної єдності, фрагментарність розповіді, стислість, лаконічність і виразність.
4. Київський літопис. Локалізація предмету зображення, еволюція політичного ідеалу. Оповідання про похід Ігоря проти половців.
5. Галицько-Волинський літопис, його світський характер. Живописна мова літопису. Легенда про євшан-зілля і її переспіви в творах письменників. Урочистість та риторичність стилю.
6. Ораторська й учительська проза. «Слово о законі й благодаті» Іларіона (серед. XI ст.). Повчання Луки Жидяти, Феодосія Печерського, «Послання» Климентія Смолятича. Драматизація розповіді.

Лекція 6. «Повчання» Володимира Мономаха (бл. 1117 р.) та інші твори цього періоду

1. Жанровий зміст твору, вираження психологічного стану автора, місце автобіографічних елементів у структурі твору. Посилення індивідуально-авторського елементу. Життєва мораль автора.
2. Агіографія. Патріотичні імпульси її розвитку. Основні типи героїв. Трансформація літературного досвіду Візантії.

3. Княжі житія. Композиційна функція внутрішніх монологів. Поєднання ідей родового старшинства й відмови від насильства, непротивлення злу. Наближення до агіографічної жанрової моделі, абстрагування від конкретних подробиць, опис чудес, додання похвали й молитви святому.
4. «Житіє Феодосія Печерського» Нестора. Використання біографічного матеріалу, його майстерне опрацювання відповідно до традицій візантійської агіографії. Патріотизм автора, пропаганда соціальної активності.
5. Літературні пам'ятки, присвячені Борису і Глібу. Інтерпретація історичної події. Листування Симона й Полікарпа (20-ті рр. XIII ст.) як основа Києво-Печерського патерика. Естетичні функції епістолярних елементів. Агіографічні оповідання (патерикові новели).

Лекція 7. Паломницька проза.

1. Паломництво як феномен середньовічної культури. Унаочнення релігійних концепцій і задоволення жадою пізнання світу. Уявлення про географічний і духовний простір. «Подорож» ігумена Данила. Конкретність і точність в описі побаченого.
2. Література «орнаментального стилю» (Д. Чижевський).
3. «Слово о полку Ігоревім». Історія тексту і проблема його автентичності. Проблема авторства. Історична основа сюжету. Принципи організації образної системи і антитеза. «Руська земля-степ». Композиційні особливості «Слова». Художній час і простір, жанрова природа твору.
4. Ораторсько-публіцистична проза. «Слово о погибелі Руської землі» (1236-1246), залежність від літературних традицій.
5. «Слово о Лазаревім воскресенії» — своєрідність інтерпретації євангельського сюжету, використання апокрифічних мотивів. Ораторські твори Серапіона (помер 1275), їхній зміст, особливості поетики.

6. Житійна проза. Місце агіографії в системі жанрів пізнього середньовіччя. «Житіє Олександра Невського» (др. пол. XIII ст.), риси галицької літературної традиції в ньому.
7. Києво-Печерський патерик. Історія формування тексту. Основна й Арсенівська редакції. Друга Касіянівська редакція (1462); причини появи, структура тексту, його джерела. Поетика патерика, реальний і символічний плани конфлікту. Історико-літературна цінність пам'ятки.

ЛЕКЦІЯ 8. Література Ренесансу (II пол. XV – кінець XVI ст.).

1. Особливості розвитку мистецтва Відродження в різних європейських країнах. Генеза літератури Ренесансу, використання античних і середньовічних традицій. Характерні риси ренесансної естетики. Міфологічні образи й мотиви, посилення етнічної самобутності, широке використання народних мов.
2. Антропоцентризм діячів Відродження. Ренесансний гуманізм. Відкриття нових зображуваних можливостей мови, вивчення давніх мов, вдосконалення техніки перекладу.
3. Видання граматик і словників. Граматика Лаврентія Зизанія (1596). Розвиток друкарства. «Прогностична оцінка поточного 1483 року» Юрія Дрогобича. Освіта й наука в Україні. Українські студенти в Краківському, Празькому та Західноєвропейському університетах. Острозька Академія (1576 – бл. 1640), братські школи.
4. Реформаційні рухи. Відображення ідей реформації в діяльності братств. Криза православної церкви в Україні.
5. Відображення ренесансних тенденцій в українській літературі. Творчість Станіслава Оріховського, Павла Русина.
6. Українська латиномовна поезія – форма синтезу українських і загальноєвропейських традицій.

Лекція 9. Полемічна література

1. Джерела полемічної літератури. Твори Герасима Смотрицького, Клирика Острозького, Василя Суразького. Церковно-політична концепція «Апокрисису» Христофора Філалети. Зміст твору і його літературні особливості.
2. Літературна творчість Івана Вишенського. Модель біографії, прийнята наукою. Афон у його житті, історія подорожі в Україну. Підкреслена тенденційність, відхід від ренесансних принципів. Повернення до ранньохристиянських ідеалів. Протиставлення двох типів цивілізації: греко-православного й римо-католицького. Осуд використання західної науки й освіти.
3. Основні твори І. Вишенського, проблема їхнього поширення й впливу на українську культуру XVII ст. Консервативний утопізм авторської концепції ідеального суспільства. Заклик християн до індивідуального дотримання старих правил поза церквою.
4. Гуманістичні тенденції «Перестороги», гіпотези про авторство пам'ятки. Підкреслення ролі науки й освіти в житті народу. Структура твору, ставлення до літературних традицій. Українське віршування кінця XVI – початку XVII ст. «Хронологія» Андрія Римші, вірші Герасима Смотрицького, Дем'яна Наливайка.

Лекція 10. ЛІТЕРАТУРА БАРОКО (кінець XVI – кінець XVIII ст.).

1. Бароко як літературний напрям, художній стиль і культурна епоха. Основні етапи дослідження літератури Бароко. Засвоєння терміна «Бароко» українським літературознавством.
2. Своєрідність барокового гуманізму. Увага до метафізичних проблем. Пожвавлення теоретико-літературних студій і їхній вплив на художню практику. Граматика М. Смотрицького, київська поетика 1637 р., поетики Ф. Прокоповича (1709), М. Довгалецького (1736-1737).

3. Характер самосвідомості української літератури XVII – XVIII ст. Модифікація жанрів. Інтенсивний розвиток книжної поезії.
4. Місце української барокової літератури в загальноєвропейському контексті. Полемічна проза на шляху ускладнення художніх форм, переходу до вищого рівня аналітичності, дослідження причин розкладу православної й католицької церков.
5. Іпатій Потій. Його постать на тлі релігійно-церковного й літературного життя. Мелетій Смотрицький. Ідейні й літературні пошуки.
6. Захарія Копистенський. Роль «Палінодії» в опрацюванні барокової моделі української історії. Видавнича й редакторська праця З. Копистенського. Геральдична та епіграматична поезія.
7. Джерела барокової панегіричної поезії. Проблема «соціального космосу». «Вірші на ... погреб Петра Конашевича Сагайдачного» К. Саковича. Початки української різдвяної й великодньої поезії.
8. Метафізична лірика. «Перло многоцінне» К. Ставровецького. Визначення автором її комунікативних і естетичних функцій. Модифікація полемічної проблематики в 30-ті рр. XVII–10-ті рр. XVIII ст. Твори Іоанікія Галятівського, Михайли Андрелли, Дмитра Туптала, Лазаря Барановича, Інокентія Гізеля. Структура барокової проповіді.
9. Образ Петра Могили як покровителя науки й освіти. Історичні вірші, зображення в них суспільно-політичних обставин свого часу. Острозький лямент 1636 р.

Лекція 11. Історіографія доби Бароко

1. Національно-визвольна війна 1648-1654 рр., «Синопис» (1674) як етап у становленні барокової концепції історії. «Козацькі літописи».
2. «Літопис Самовидця» – спроба підпорядкувати традиційну літописну жанрову форму новим ідейно-естетичним завданням.
3. Літопис Г. Грабянки (1710) як маніфест козацького автополізму. Політичні позиції автора і їхній вияв у творі.

4. Літопис Самійла Величка – як масштабне охоплення політичної ситуації XVII- поч. XVIII ст. в Україні. Документальна основа твору й проблема використання літературної містифікації. Стильова поліфонія. Принципи створення образів історичних осіб – Богдана Хмельницького, Івана Виговського, Івана Сірка. Поняття «Україна» й народ «український» у літописі. Самійло Величко й українська ментальність.
5. Вірші про визвольну війну 1648-1654 рр.
6. Джерела розвитку української драми XVI-XVIII ст. Драматичні твори як втілення барокових літературних принципів, реалізація «діалогічності» барокової культури. Типи драми. Авторська й анонімна драма.
7. Місце п'єси Ф. Прокоповича «Володимир» (1705) в розвитку української історичної драматургії.
8. Барокова поезія І. Величковського. Шукання в галузі віршової форми. Антологія української курйозної поезії. Епіграми.

Лекція 12. Творчість Григорія Сковороди

1. Григорій Сковорода. Його попередники у філософії та літературі. Біографія Г. Сковороди. Барокові ознаки поезії Г. Сковороди. «Сад божественних пісень». Перший український передромантик.
2. «Сад божественних пісень» Г. Сковороди. Біблійні джерела. Багатозначність і невичерпність сенсу як засадничі принципи поетичного мислення.
3. Спосіб цитування у збірці «Сад божественних пісень». Тема Різдва та Великодня. Образ світу. Антитетика мислення.
4. Філософська проза Г. Сковороди. Жанрова самотність його діалогів. Діалоги-притчі. Барокова антитеза як втілення концепції двох натур.
5. Збірка «Басні Харьковскія», зв'язок з головними філософськими засадами.
6. «Історія Русів» – підсумок розвитку барокової історіографії. Проблема авторства. Структура сюжету. Образ української історії. «Історія Русів» як твір художньої літератури.

Тематика практичних занять

ЗАНЯТТЯ № 1 (2 год)

Література Середньовіччя. Пам'ятки перекладної літератури.

1. Типологія європейського Середньовіччя. Провідні жанри середньовічної літератури. Її джерела.
2. Біблія – Святе Письмо. Структура Біблії: Старий, Новий заповіт, Апокаліпсис.
3. Філософські, космологічні, міфологічні та морально-етичні погляди в історичній ретроспекції (подаючи текстами Біблії концепцію світу і людини).
4. Псалтир. Відомості про автора. Розмаїття форм і способів творення псалмів. Художні переспіви псалмів в українській літературі.
5. Загальнолюдський моральний принцип у жанрі притчі. (Притча про сіяча. Про блудного сина. Про таланти).
6. Місце Біблії в системі духовних цінностей українського народу. Біблійні образи та мотиви в літературі та мистецтві.

Основна література: 1; 7; 14; 15.

Додаткова література: 4; 12; 45; 50; 51; 56.

ЗАНЯТТЯ № 2 (2 год)

Візантійська естетика, її місце в розвитку європейської художньої думки.

1. Жанрова структура візантійської писемності: ораторська, агіографічна, повістєва, апокрифічна й природничі твори.
2. Апокрифи. Характер апокрифічних оповідань (суди Соломона, мудрість Соломона: Соломон і цариця Савська, Соломон і Кітоврас. Ходіння Богородиці по муках). І. Франко про апокрифи.
3. Апокрифічні проєкції в творах українських письменників (І. Котляревський, Т. Шевченко, Ст. Руданський, І. Франко, І. Кочерга, О. Ільченко).
4. Житійна література, повчальне спрямування. Збірники житійних творів.

5. Афористична література («Изборник» Святослава, «Пчела»). Енциклопедичний характер збірників.

Основна література: 1; 2; 4; 5; 7; 8; 11.

Додаткова література: 13; 17; 33; 40; 48; 56.

ЗАНЯТТЯ № 3 (2 год)

Оригінальна література княжої Русі – України.

1. Літописання як історико-художній твір монументального стилю. Синтетичний зміст. Поняття про рукописні списки.
2. Основні редакції та списки «Повісті минулих літ». Типологія і принципи їх зображення. Образ літописця. Загальні особливості літописного стилю.
3. Ідейний зміст і структура «Київського» та «Галицько-Волинського» літописів. Локалізація предмету зображення. Урочистість та риторичність стилю.
4. Гуманізм та пафос християнської доброчинності у житійному оповіданні про святих князів Бориса та Гліба. «Києво-Печерський патерик» – визначна пам'ятка давньоукраїнської агіографії. Пізнавальна вартість пам'ятки. Її гуманізм та пафос християнської доброчинності.
5. «Повчання дітям Володимира Мономаха». Життєва мораль автора. Основні риси художньої форми «Поученія».

Основна література: 1; 2; 4; 5; 7; 8; 15.

Додаткова література: 13; 17; 33; 40; 48; 52.

ЗАНЯТТЯ № 4 (2 год)

«Слово про Ігорів похід»

1. Історичний зміст і форма художнього втілення.
2. Характер і значення пам'ятки. Питання авторства.
3. Особливості композиції та стилістичних засобів. Жанрова природа «Слова».
4. Система художніх образів. Патріотизм руських воїнів. Образ Ярославни.

5. Символічно-міфологічні образи. Фольклорні засоби. Руська природа в «Слові».

6. Переклади та переспіви “Слова про Ігорів похід” у XIX та XX ст.

Основна література: 1; 2; 4; 5; 7; 8; 10; 38.

Додаткова література: 7; 13; 17; 33; 40; 48; 49; 56.

ЗАНЯТТЯ № 5 (2 год)

Початок віршованої літератури

1. Латиномовні вірші українських авторів (Юрій Дрогобич, Павло Русин та ін.).

2. Україна в латиномовній поемі Севастьяна Кленовича «Роксоланія».

3. Перші україномовні вірші на народній основі.

4. Перші україномовні книжні вірші.

5. Перша в східнослов'янських літературах збірка віршів.

6. Особливості силабічного вірша.

Основна література: 1; 3; 4; 5; 6; 7; 10.

Додаткова література: 17; 27; 36; 45; 55.

ЗАНЯТТЯ № 6 (2 год)

Іван Вишенський – видатний богослов-полеміст

1. Історичні умови виникнення полемічної літератури другої половини XVI – першої половини XVII ст. («Ключ царства небесного» Герасима Смотрицького, «Апокрисис» Христофора Філалета, «Пересторога» анонім, «Тренос, або плач східної церкви» Мелетія Смотрицького, «Палінодія» Захарії Копистенського).

2. Іван Вишенський. Біографічні відомості. Духовно-релігійна та морально-етична позиція автора у «Посланії до єпископів», «Викриття диявола-світодержця», «Тобі, котрий мешкає в землі, що зветься польська».

3. Особливості літературного стилю та художніх засобів письменника-полеміста.

4. Іван Франко – дослідник творчості Івана Вишенського. Художній образ І. Вишенського в поемі І. Франка «Іван Вишенський».

Основна література: 1; 3; 4; 5; 6; 7; 8.

Додаткова література: 4; 13; 35; 48

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7 (2 год)

Ораторська проза другої половини XVII ст.

1. Традиції ораторської прози в давній українській літературі до XVII ст.

2. Теоретичне обґрунтування ораторського жанру в творчості Іоанікія Галятовського.

3. Патріотичні мотиви твору Антонія Радивилівського.

4. Художня своєрідність творів Іоанікія Галятовського та Антонія Радивилівського.

5. Значення ораторської прози II пол. XVII ст.

Основна література: 1; 3; 4; 5; 6; 7; 10.

Додаткова література: 17; 27; 36; 45; 55.

ЗАНЯТТЯ № 8

Драматургія XVII-XVIII ст.

1. Основні цикли шкільних драм:

а) драми різдвяні;

б) драми великодні;

в) драми типу міраклі;

г) драми мораліте – алегоричні дії.

2. Драма «Про Олексія, чоловіка божого» і «Слово о збуренню пекла».

3. Утвердження жанру історичної драми (Ф. Прокопович «Володимир», «Милость божя», Г. Кониський «Воскресіння мертвих»). Художні засоби.
4. Утвердження жанру соціальної інтермедії. Роль і місце у шкільному театрі (інтермедії до драм М. Довгалевського та Г. Кониського). Основні засоби типізації.
5. Гумористично-сатирична спрямованість вертепної лялькової драми. Зв'язок з українською шкільною драмою. Автори та виконавці вертепної драми. Євангелійна, різдвяна та етнографічно-побутова основа.

Основна література: 1; 3; 4; 5; 6; 7; 15.

Додаткова література: 4; 6; 26; 44; 54

ЗАНЯТТЯ № 9 (2 год)

Козацькі літописи. Історія Русів. Іван Мазепа як поет

1. Поняття про козацький літопис.
2. Своєрідність відображення історії України в Літописі Самовидця, Літописі Григорія Грабянки, Літописі Самійла Величка.
3. «Історія Русів» – визначна пам'ятка української історичної прози й публіцистики.
4. Іван Мазепа в літописах. Поезії Івана Мазепи: «Пісня», «Дума».

Основна література: 2; 3; 4; 5; 6; 7; 15.

Додаткова література: 4; 6; 26; 43; 54

ЗАНЯТТЯ № 10 (2 год)

Сатирична поезія XVIII ст.

1. Елементи сатири в літературі до XVIII ст.
2. Своєрідність сатирично-гумористичних віршованих оповідань («Пекельний Марко», «Вірша про Кирика», «Отець Негребецький»).

3. Особливості соціально-політичної сатири («Сатирична коляда», «Доказательства Хама Данилея Кукси потомственні», «Плач київських монахів»).

4. Характерні особливості творів Івана Некрашевича.

Основна література: 1; 3; 4; 5; 6; 7; 15.

Додаткова література: 4; 6; 26; 44; 54.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 11-12

Григорій Сковорода – філософ, просвітител, поет.

1. Філософські, літературно-естетичні, педагогічні позиції Г. Сковороди.
2. Збірка «Байки Харківські». Повчальний характер. Джерела, типи і мотиви байок. Засоби типізації образів, колоритні, індивідуальні образи. Творча індивідуальність Сковороди-байкаря.
3. Поетична книга «Сад божественних пісень, що поросли із зерен Святого Письма». Мотиви свободи, щастя, віра у вищість духовних цінностей. Пейзажна лірика. Новаторство Г. Сковороди як поета.
4. Алегорія і притча у творах Г. Сковороди. Особливості поетики. Роль риторичних зворотів. Використання фольклорних мотивів і образності.
5. Біблійна основа творчості Г. Сковороди. Трактат «Вхідні двері до християнської доброзвичайності». Християнський морально-етичний ідеал Сковороди.

Основна література: 1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 15; 16.

Додаткова література: 9; 11; 16; 32; 46; 47; 57; 64; 65.

ТЕСТИ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Твори якого жанру поділяються на такі тематичні групи: «старозавітні», «новозавітні», «есхатологічні»?
 - а) паломницькі;
 - б) агіографічні;
 - в) ораторські;
 - г) апокрифічні.
2. Назвіть збірник афоризмів, укладений у Візантії в XI столітті і перекладений в Київській Русі в XII-XIII століттях?
 - а) «Шестоднев»;
 - б) «Фізіолог»;
 - в) «Бджола»;
 - г) «Повість минулих літ».
3. Традиція пов'язувати початки давньої української літератури з X століттям була пов'язана з:
 - а) прийняттям християнства;
 - б) появою писемності;
 - в) утворенням Київської Русі;
 - г) усі відповіді є правильними.
4. Проблема автентичності пам'яток літератури пов'язана з визначенням:
 - а) оригінальності твору;
 - б) місця його написання;
 - в) часу написання;
 - г) авторства твору.
5. Відкриття «Велесової книги» пов'язане з іменем:
 - а) Володимира Шаяна;
 - б) Юрія Миролюбова;
 - в) Алі Ізенбека;
 - г) Олександра Мусіна-Пушкіна.
6. Як називались неповні євангелія, призначені для читання під час богослужіння?
 - а) апокрифічні;
 - б) апракосні;

- в) тетраєвангелія;
- г) катехізис.

7. Коли і де було здійснене перше видання «Слова про Ігорів похід»?
 - а) 1185 року в Києві;
 - б) 1787 року в Москві;
 - в) 1800 року в Москві;
 - г) 1800 року у Петербурзі.
8. Найдавнішим свідченням існування писемності на території сучасної України є:
 - а) «Велесова книга»;
 - б) тексти Кам'яної могили;
 - в) «Послання оріїв хозарам»;
 - г) «Літопис Аскольда».
9. «Слово о полку Ігоревім» належить до періоду давньоруської літератури, що має назву:
 - а) монументального стилю;
 - б) орнаментального стилю;
 - в) бароко;
 - г) бароко і середньовіччя.
10. Ідеєю поеми «Слово про похід Ігорів» є:
 - а) заклик руських князів до єднання;
 - б) засудження Ігоря за необдуманий похід;
 - в) заклик до боротьби проти половців;
 - г) заклик створити нову державу.
11. Перемогу якого з князів описує автор «Слова про похід Ігорів» такими словами: «Наступив на землю Половецьку, притоптав горби та ярути, змучив ріки і озера, висушив потоки і озера»?
 - а) Святослава;
 - б) Всеволода;
 - в) Ігоря;
 - г) Ярослава.
12. Що чи хто є центральним образом «Слова про похід Ігорів»?

- а) Ярославна;
- б) Руська земля;
- в) Святослав;
- г) Всеволод.

13. Гостра суперечка з приводу протилежних думок з якогось питання, яка точилась напр. XVI – поч. XVIIст. між уніатськими і православними письменниками, має назву:

- а) полеміка;
- б) полонізація;
- в) трактат;
- г) дискусія.

14. Вірші «мандрівних дяків» належали до:

- а) сатиричних;
- б) панегіричних;
- в) бурлескних;
- г) памфлетних.

15. Побутові гумористичні сценки, які йшли як окремі вистави в антрактах між діями драми чи трагедії, мали назву:

- а) шкільні драми;
- б) інтермедії;
- в) комедії;
- г) трагікомедії.

16. «Ох, преподобнії! Я стовпотворіння умножати собою не хочу, доволі і вас, стовпів неотесаних, у храмі Божому!» – так відповів ченцям Києво-Печерської лаври:

- а) Іван Вишенський;
- б) Григорій Сковорода;
- в) Лазар Баранович;
- г) Мелетій Смотрицький.

17. У якому з навчальних закладів навчався Г. Сковорода ?

- а) Києво-Могилянській академії;
- б) Київському університеті;
- в) Харківському колегіумі;

г) Львівському колегіумі.

18. Які твори Г. Сковороди були видрукувані за його життя:

- а) «Сад божественних пісень»;
- б) «Байки Харківські»;
- в) «Алфавіт, чи Буквар світу»;
- г) жоден твір.

19. Поетичні твори Г.Сковороди, присвячені священникам Гервасію Якубовичу, Іоанну Козловичу, Іоасафу Миткевичу, стали інтерпретацією жанру:

- а) панегірика;
- б) епітафії;
- в) епіграми;
- г) геральдичної поезії.

20. Роль біблійних епіграфів у збірці «Сад божественних пісень» полягає у:

- а) формально-механістичному об'єднанні поезій;
- б) тлумаченні авторської концепції, наголошенні окремих аспектів віршів, виявленні не завжди очевидного їх смислу;
- в) приховуванні гостроти філософського і соціального змісту творів;
- г) оспівуванні Біблії як книги книг.

21. Яка праця започаткувала дослідження історії давньої української літератури?

- а) опис бібліотеки Львівського монастиря;
- б) «Каталог книг учителей, которіе ся до моєї книги уживано» Захарії Копистенського;
- в) «История древней русской словесности» Михайла Максимовича;
- г) «План викладу історії літератури руської» Івана Франка.

22. У чому полягає різниця між поняттями «список» і «редакція» ?

- а) у кількості й характерові змін, правок, доповнень, внесених у твір;
- б) у рукописній чи друкованій формі твору;
- в) у часі написання твору;
- г) в особливостях перекладу.

23. Як називались списки заборонених книг на Русі?

- а) інкунабули;

- б) ізборники;
- в) індекси;
- г) апокрифи.

24. У якій українській історичній драмі вперше дійовою особою постає український народ?

- а) «Володимир»;
- б) «Йосиф, патріарха»;
- в) «Милість Божа»;
- г) «Сава Чалий».

25. Під поняттям «вертеп» розуміють:

- а) тип народного театрального мистецтва;
- б) ляльковий театр;
- в) скриньку для лялькового театру;
- г) усі відповіді є правильними.

26. «Живий вертеп» – така театральна форма народного мистецтва, персонажами якої були:

- а) маріонетки;
- б) ляльки і люди;
- в) актори;
- г) тварини.

27. «Шкільною драмою» називали твори, які:

- а) належали до драматичного жанру;
- б) п'єси, у яких порушувались проблеми тогочасної освіти;
- в) п'єси, написані в навчальних закладах з метою навчання і виховання;
- г) драматичні твори, інсценізовані учнями шкіл.

28. Назвіть найдавніший вид давньоукраїнської оригінальної писемності:

- а) паломницька література;
- б) літописання;
- в) агіографічна література;
- г) апокрифічна література.

29. З якою метою літописці використовували «порічний» принцип викладу історичних подій?

а) упорядкування потоку фактів та введення національної історії у загальноісторичний контекст;

- б) створення ідеального образу володаря;
- в) унаочнення ідейного змісту;
- г) залучення значної кількості запозичених сюжетів.

30. Автор якого твору поставив перед собою завдання показати «звідки пішла Руська земля, і хто в ній почав спершу княжити, і як Руська земля постала»?

- а) «Початковий літопис»;
- б) «Повість минулих літ»;
- в) «Київський літопис»;
- г) «Галицько-Волинський літопис».

31. Який твір киеворуської літератури можна вважати першою історіософською працею в історії української літератури?

- а) «Слово про Ігорів похід»;
- б) «Повість минулих літ»;
- в) «Києво-Печерський патерик»;
- г) «Повчання дітям» Володимира Мономаха.

32. Назвати твір киеворуського періоду, в якому зустрічаються рядки: «Тут кривавого вина не вистачило: тут бенкет закінчили хоробрі русичі, сватів напоїли і самі полягли за землю Руську»?

- а) «Повість врем'яних літ»;
- б) «Повчання дітям» Володимира Мономаха;
- в) «Слово про Ігорів похід»;
- г) «Житіє Володимира Великого».

33. Використання давньоруської міфології, персоніфікація предметів та явищ природи, прийом метаморфози в «Слові про Ігорів похід» вказують на:

- а) язичницький світогляд його автора;
- б) національність автора;
- в) узгодженість художнього змісту з історичною епохою;
- г) освіченість і художній смак автора.

34. Яка з названих ідей була визначальною для морально-етичних поглядів Григорія Сковороди?

- а) ідея «нерівної» рівності;
- б) ідея горньої республіки;
- в) ідея самопізнання;
- г) ідея «сродної» праці.

35. У чому полягає значення творчості Григорія Сковороди-байкаря?

- а) створив першу в українській літературі прозову байку;
- б) створив першу в українській літературі збірку байок;
- в) уперше ввів в українську літературу сюжети з міжнародного байкарського фонду;
- г) уперше переклав античні байки.

36. Назвати історіографічний твір II половини XVII - I половини XVIII ст., сюжет з якого став основою роману Пантелеймона Куліша:

- а) «Літопис Самовидця»;
- б) «Літопис Самійла Величка»;
- в) «Хмельницький літопис»;
- г) «Історія русів».

37. Коли і хто здійснив перший повний переклад Біблії українською мовою?

- а) у 1581 році Герасим Смотрицький, т. зв. Острозька Біблія;
- б) у 1758 році монахи Києво-Печерської лаври;
- в) у 1860 році Пилип Морачевський;
- г) у 1903 році Пантелеймон Куліш, Іван Пулюй, Іван Нечуй-Левицький.

38. Які літературні періоди включає в себе давньоукраїнська доба XIV-XVIII століть?

- а) реформації, бароко, класицизму;
- б) ренесансу, реформації, бароко, класицизму;
- в) ренесансу, реформації, бароко;
- г) ренесансу, реформації, класицизму.

39. Якому стилю властива нормативність, строга підпорядкованість форми змісту, продумана ощадливість зображувальних засобів, ворожість до умовних форм?

- а) бароко;
- б) класицизму;

- в) сентименталізму;
- г) романтизму.

40. У якому літописі і під яким роком був уперше зафіксований етнонім «Україна»?

- а) у «Повісті минулих літ» під 1097 роком;
- б) у «Київському літописі» під 1187 роком;
- в) у «Галицько-Волинському літописі» під 1240 роком;
- г) у «Київському літописі» під 1185 роком.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студента в межах курсу може відбуватися в таких формах:

- опрацювання певних наукових праць;
- читання та коментування творів давньої української літератури
- написання роздуму (есею) на задану тему;
- письмова робота за вибором.

Для самостійного опрацювання (прочитання та можливого конспектування) виокремлюємо насамперед ті праці, у яких студент знайде матеріал і проблематику нормативного курсу. Також сюди входять праці медієвістів Одеського національного університету імені І. І. Мечникова:

1. Бабич С. Творчість Мелетія Смотрицького в контексті раннього українського бароко [Львівська медієвістика] / За ред. проф. Б. Криси. Львів, 2009. 180 с.
2. Багалій Д. Український мандрований філософ Григорій Сковорода. 2-е вид. Київ, 1992. 472 с. Дмитро Туптало у світі українського бароко: Збірник наукових праць [У надзаг.: Львівська медієвістика. Вип. 1] / Упор. Богдана Криси. Львів, 2007. 328 с.
3. Європейське відродження та українська література XIV–XVIII ст. Київ, 1993. 373 с.
4. Жуковський А. Петро Могила й питання єдності церков. Київ, 1997. 304 с.
5. Ісиченко Ю. Києво-Печерський патерик у літературному процесі кінця XVI – початку XVIII ст. на Україні. Київ, 1990. 180 с.
6. Криса Б. Острозька поетична школа. // Парадигма: Зб. наук. праць. Львів, 1998. С. 31–47.
7. Криса Б. Жанр ляменту в українській братській традиції. Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство. Збірник наукових праць. Вип. XIV. Рівне, 2005. С. 17–24. Русі і українська література XVI–XVIII ст. Київ, 1981. С. 155–195.
8. Нічик В. Петро Могила в духовній історії України. Київ, 1997. 328 с.
9. Сивокінь Г. Давні українські поетики. 2-е вид. Харків, 2001. 168 с.

1. Александров О. В. Бог і автор. О. Александров. Література Київської Русі: Між міфопоетикою і християнським символізмом : статті, монографія. Одеса, 2010. С. 56–65.
2. Джиджора Є. В. Особливості символізації образів святих князів у києворуській гімнографії. Исследования по средневековой литературе XI–XV вв.: сборник научных работ. Одесса, 2012. С. 118–127.
3. Джиджора Є. В. Символізація як принцип образотворення у києворуській гімнографії. Тека : Commission of Polish-Ukrainian cultural ties. Lublin, 2011. Vol. VI. P. 120–130.
4. Мостова Л. Барокві тенденції в ораторсько-проповідницькій прозі другої половини XVII століття: до вивчення доробку Іоанікія Галатовського. Проблеми сучасного літературознавства. 1998. Вип. 2. С. 87–94.
5. Мостова Л. Народоцентричні погляди Івана Вишенського. Історико-літературний журнал. 2007. № 13. С. 82–89.
6. Мостова Л. Своєрідність жанру байки у творчості Г. Сковороди. Родина жанри літератури: зб. наук. Пр. за матеріалами Міжвуз. конф., присвяч. пам'яті проф. Г. А. В'язовського. Одеса, 1997. С. 109–112.
7. Подмазко А. Притчевий характер староруських оповідань. Проблеми сучасного літературознавства. 1999. Вип. 4. С. 102–108.
8. Ямчук П. Духовно-консервативний феномен Григорія Сковороди та реальність українського неobarоко у контексті відродження християнської індивідуальності. Українське релігієзнавство. 2005. № 2. С. 121–133.

Теми для написання есеїв:

1. Вибраний мотив із літератури XI–XVIII століть.
2. Роздуми над творами Мелетія Смотрицького
3. Актуальність «Слова про похід Ігорів» у наші дні.
4. Навіщо сучасній людині вивчати давню українську літературу.

ПИТАННЯ ДО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Перекладна література як явище давньоукраїнського письменства.
2. Житійні твори преподобного Нестора.
3. «Слово про Закон і Благодать» митрополита Іларіона як пам'ятка гомілетичної літератури.
4. Жанрово-стильові ознаки «Слова о Законі і Благодаті» митрополита Іларіона.
5. Образ митрополита Іларіона за «Словом про Закон і Благодать».
6. Жанрово-стильові ознаки «Повчання дітям» Володимира Мономаха.
7. Українська ораторсько-проповідницька проза XI–XII ст. Основні теми та мотиви.
8. Образ християнської держави у «Повісті временних літ».
9. «Повість временних літ» як пам'ятка літератури.
10. Пам'ятки монументального стилю. Аналіз стильових ознак однієї з пам'яток.
11. Пам'ятки орнаментального стилю. Аналіз стильових ознак однієї з пам'яток.
12. Образ ігумена Данила за текстом його спогадів про Святу Землю.
13. «Паломництво» Данила в контексті літератури Київської Русі.
14. Києво-Печерський патерик. Загальна характеристика.
15. Історія укладання Києво-Печерського патерика.
16. Галицько-Волинський літопис і давньоруська літописна традиція.
17. Галицько-Волинський літопис як пам'ятка орнаментального стилю.
18. «Слово о полку Ігоревім». Сучасні проблеми дослідження.
19. Жанрова система української літератури XI–XIII ст.
20. Українська латиномовна поезія.
21. Літературна спадщина Івана Вишенського.
22. Полемічна література. Основні постаті й твори.
23. Віршовані пам'ятки острожської школи.
24. Літературний доробок Львівської братської школи.
25. Українське літературне бароко.
26. Літературний портрет Кирила-Транквіліона Ставровецького.
27. Життєвий і творчий шлях Мелетія Смотрицького.
28. Вірші Івана Величковського.
29. Літературна спадщина Дмитра Туптала.
30. Козацьке літописання. Загальний огляд
31. Літопис Самійла Величка й українська літописна традиція.
32. Літопис Самійла Величка як пам'ятка українського бароко.

33. Образ Богдана Хмельницького в літописній традиції.
34. Григорій Сковорода. Співвідношення поезії та філософії.
35. «Сад божественних пісень» Григорія Сковороди як збірка барокової лірики.
36. Українське бароко. Хронологічні межі. Джерела. Природа барокового тексту.
37. Концепція стилів Дмитра Чижевського.
38. «Байки харківські» Григорія Сковороди.
39. Українське літописне оповідання. Характер розвитку.
40. Дмитро Чижевський як дослідник давньої української літератури

РЕКОМЕНДОВАНІ ТВОРИ ДЛЯ ТЕКСТУАЛЬНОГО ОЗНАЙОМЛЕННЯ

1. “Збірник” 1073 року. “Збірник” 1076 року. Золоте слово: Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX-XV століть: У 2 кн. / Упоряд. В. Яременко, О. Сліпушко; За ред. В. Яременка. К.: Аконтіт, 2002. Кн.1. С. 350–426.
2. “Ходіння Богородиці по муках”. Золоте слово: Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX-XV століть: У 2 кн./ Упоряд. В. Яременко, О. Сліпушко; За ред. В. Яременка. К.: Аконтіт, 2002. Кн.1. С.242–250.
3. “Александрія”. Хрестоматія давньої української літератури (до кінця XVIII ст.) / Упоряд. акад. О. І. Білецький. 3-тє вид. доп. К.: Рад. школа, 1967. С.699–706.
4. Повісті врем’яних літ. Літопис за Іпатським списком / Пер. В. Яременка. Золоте слово: Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX-XV століть: У 2 кн./ Упоряд. В. Яременко, О. Сліпушко; За ред. В. Яременка. К.: Аконтіт, 2002. Кн.1. С.460–784.
5. “Повчання Володимира Мономаха”. Золоте слово: Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX-XV століть: У 2 кн./ Упоряд. В. Яременко, О. Сліпушко; За ред. В. Яременка. К.: Аконтіт, 2002. Кн.1. С. 32–60.
6. “Іларіон Київський. “Слово про Закон і Благодать” // Золоте слово: Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX-XV століть: У 2 кн./ Упоряд. В. Яременко, О. Сліпушко; За ред. В. Яременка. К.: Аконтіт, 2002. Кн.1. С.269–309.
7. “Повідання про святих князів Бориса та Гліба” / Пер. і прим. В. Шевчука // Золоте слово: Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX-XV століть: У 2 кн./ Упоряд. В. Яременко, О. Сліпушко; За ред. В. Яременка. К.: Аконтіт, 2002. Кн.1. С.231–241.

8. Данило Ігумен. Житіє і ходіння Данила, ігумена із Руської землі. Золоте слово: Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX-XV століть: У 2 кн./ Упоряд. В.Яременко, О.Сліпушко; За ред.В.Яременка. К.: Аконтіт, 2002. Кн.1. С.110–147.
9. Слово о плъку Игорев. Слово про Ігорів похід. Слово о полку Игореве. Слова аб палку Ігаревым / Підгот. тексту і прим. В. В. Німчука. К.: Дніпро, 176 с.
10. “Києво-Печерський патерик”. Золоте слово: Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX-XV століть: У 2 кн./ Упоряд. В.Яременко, О.Сліпушко; За ред.В.Яременка. К.: Аконтіт, 2002. Кн.1. С.447–556.
11. Галицько-Волинський літопис / За Іпатським списком пер. Л. Махновець // Галицько-Волинська держава XII-XIV ст.: Зб. наук. пр.: У 2 кн. / Упоряд. О. С. Кучерук. Львів: Світ, 2002. Кн.1. С. 5–117.
12. Дрогобич Юрій. Прогностична оцінка нинішнього 1483 року (Вступ) // Українська література XI-XVIII ст.: Хрестоматія з коментарями / Упоряд. Є. А. Карпіловська, Л. О. Тарновецька; Відпов. ред. І. П. Чепіга. Чернівці: Прут, 1997. С.81–83.
13. Русин Павло. Похвала поезії / Пер. А. Содомора. Давня українська література. Хрестоматія / Упоряд. М. М. Сулима. К.: Рад. школа, 1991. С. 264–266.
14. Кльонович Себастьян Фабіан. Роксоланія (Уривок) / Пер. М. Білика Давня українська література. Хрестоматія / Упоряд. М. М. Сулима. К.: Рад. школа, 1991. С.267–274.
15. Смотрицький Герасим. “Каленъдар римский новий”. Хрестоматія давньої української літератури (до кінця XVIII ст.) / Упоряд. акад. О. І. Білецький. 3-тє вид., доп. К.: Рад. школа, 1967. С.112–118.
16. Римша Андрій “Хронологія”. Українська література XIV-XVI ст. / Авт. вступ. ст. і ред. тому В. Л. Микитась; Упорядкув. і прим. В. П. Колосової та ін. К.: Наук. думка, 1988. С. 464–465.
17. Вишенський І. Твори / Пер. В. Шевчука. К.: Дніпро, 1986. 247 с.
18. Сакович Касіян. Вірші на жалісний погріб шляхетного рицаря Петра Конашевича-Сагайдечного / Пер. В. Шевчука. Марсове поле: Героїчна поезія

- на Україні Х – першої половини XVII століть. У 2 кн. К.: Молодь, 1988. Кн.1. – С.208–221.
19. Історичні вірші. Українська поезія. Середина XVII ст. / Упоряд. В. І. Кречотень, М. М. Сулима; Відпов. ред. О. В. Мишанич. К.: Наук. думка, 1992. С. 98–128.
 20. Климентій Зіновійв. 10 поезій за вибором. Українська література XVII ст. / Вступ. ст., упорядкув., прим. В. І. Кречотня; Ред. тому О. В. Мишанич. К.: Наук. думка, 1987. С. 348–362.
 21. Величковський Іван. 10 поезій за вибором. Українська література XVII ст. / Вступ. ст., упорядкув., прим. В. І. Кречотня; Ред. тому О. В. Мишанич. К.: Наук. думка, 1987. С. 312–329.
 22. Галатовський Іоанікій. “Наука, альбо Спосіб зложенія казанія”. Українська література XVII ст. / Вступ. ст., упорядкув., прим. В. І. Кречотня; Ред. тому О. В. Мишанич. К.: Наук. думка, 1987. С.108–133.
 23. Радивиловський Антоній. “Слово 1-е часу війни”. Українська література XVII ст. / Вступ. ст., упорядкув., прим. В. І. Кречотня; Ред. тому О. В. Мишанич. К.: Наук. думка, 1987. С.137–142.
 24. Прокопович Феофан. “Похвала Дніпрові”. Драма “Владимир”. Українська література XVII ст. / Вступ. ст., упорядкув., прим. О. В. Мишанич; Ред. тому В. І. Кречотень. К.: Наук. думка, 1983. С.30–40; 258–306.
 25. Мазепа Іван “Пісня”. “Дума”. “Псалма”. Мазепа: Збірник / Передм., упорядкув. тексту, комент. Ю. О. Іванченка. К.: Мистецтво, 1993. С.220–223.
 26. Некрашевич Іван. “Ярмарок”. “Ісповідь...”. “Замисл на попа” // Українська література XVII ст. / Вступ. ст., упорядкув., прим. О. В. Мишанич; Ред. тому В. І. Кречотень. К.: Наук. думка, 1983. С.240–256.
 27. Бурлескна поезія (Вірші пародії. Вірші-травестії) (10 творів за вибором) // Українська література XVII ст. / Вступ. ст., упорядкув., прим. О. В. Мишанич; Ред. тому В. І. Кречотень. К.: Наук. думка, 1983. С.126–181.
 28. Сатирично-гумористичні вірші та віршовані оповідання (“Лікарство...”, “Ой, як мене моя мати дала до школи”, “Пекельний Марко”, “Сатирична коляда”,

- “Вірша про Кирика”, “Доказательства Хама Данилея Кукси потомственні”, “Плач дворянина”, “Плач київських монахів”, “Отець Негребельний” // Українська література XVII ст. / Вступ. ст., упорядкув., прим. О. В. Мишанич; Ред. тому В. І. Кречотень. К.: Наук. думка, 1983. С.183–208.; 211–214; 216–229.
29. Кониський Георгій. “Воскресеніє мертвих”. Українська література XVII ст. / Вступ. ст., упорядкув., прим. О. В. Мишанич; Ред. тому В. І. Кречотень. К.: Наук. думка, 1983. С. 337–356.
 30. Інтермедії (5 творів за вибором). Українська література XVII ст. / Вступ. ст., упорядкув., прим. О. В. Мишанич; Ред. тому В. І. Кречотень. К.: Наук. думка, 1983. С.126–181.
 31. Літопис Самовидця. Українська література XVII ст. / Вступ. ст., упорядкув., прим. В. І. Кречотня; Ред. тому О. В. Мишанич. К.: Наук. думка, 1987. С.184–200.
 32. Літопис Григорія Грабянки. Українська література XVII ст. / Вступ. ст., упорядкув., прим. О. В. Мишанич; Ред. тому В. І. Кречотень. Наук. думка, 1983. С.446–478.
 33. Літопис Самійла Величка (уривки) // Величко Самійло. Літопис / Пер., вступ. ст., комент. В. О. Шевчука. Відп. ред. О. В. Мишанич: У 2 т. К.: Дніпро, 1991. Т.1. 371 с.; Т.2. 642 с.
 34. “История Русов” (уривки). Історія русів / Пер. І. Драча. К.: Рад письменник, 1991. 318 с.
 35. Сковорода Григорій. “Сад божественних плісней”, “Басни харьковскія”, “Алфавит, или Букварь мира”, “Благодарный Еродій”, “Убогий Жайворонок”. Сковорода Г. Твори: У 2 т. К.: АТ “Обереги”, 1994. Т.1. 528 с.; Т.2. 480 с. (Гарвард б-ка давнього укр. письменства).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Бердо Г. Українська література XI–XVIII сторіч. Київ: Щек, 2011. 191 с.
2. Білоус П. Історія української літератури XI–XVIII ст. : навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2012. 424 с.
3. Білоус П. Українська середньовічна література: монографія. Житомир: Євенок О. О. [вид.], 2015. 579 с.
4. Давня українська література : метод.-хрестомат. посіб. для практичних занять з курсу «Історія української літератури X–XVIII ст.» /Авт.-упоряд. Т. Колотило, О. Рарицький. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський держ. ун-т, Інформ.-видав. відділ, 2005. 204 с.
5. Давня українська література : хрестоматія / За ред. М. Сулими. 3-тє вид. Київ : Освіта, 1996. 656 с.
6. Золоте слово: Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX–XV століть: У 2-х кн. / За ред. В. Яременка. Київ : Аконтіт, 2002. Кн. 1. 784 с; Кн. 2. 784 с.
7. Історія української літератури: у 12 т. / редкол.: В. Дончик (голова). Т. 1: Давня література (X– перша половина XVI ст.) / наук. ред. Юрій Пелешенко, Микола Сулима. Київ : Наук. думка, 2014. 839 с.;
- Т. 2: Давня література (друга половина XVI–XVIII ст.) / наук. ред. Віра Сулима, Микола Сулима. Київ : Наук. думка, 2014. 839 с.
8. Історія української літератури. Давня література : навчальний посібник для студентів денної та заочної форм навчання напрямку 6.020303 «Філологія» / уклад. Г. Ю. Шелест ; М-во освіти і науки України. – Маріуполь : ПДТУ, 2014. 104 с.
9. Павлова А. К. Історія української літератури : курс лекцій. Ірпінь : УДФСУ, 2020. 412 с.
10. Рарицький О. Історія української літератури XI–XVIII ст. (Середньовіччя. Ренесанс. Бароко): навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня “Рута”», 2020. 172 с.
11. Семенюк Л. С. Історія української літератури XI–XVIII ст.: навч. посіб. / Л. С. Семенюк; Східноєвроп. ун-т ім. Лесі Українки, Ін-т філології та журналістики. Луцьк: Вежа-Друк, 2014. 415 с.
12. Сліпущко О. Література Київської Русі : [навч. посіб.] / Оксана Сліпущко ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т філології. Київ: Київ. ун-т, 2014. 393 с.
13. Слово многоцінне : хрестоматія української літератури (кінець XVI–XVIII ст.): упор. В. Шевчук, В. Яременко. Київ : Аконтіт, 2006. Кн.1-4.

14. Українська література XI–XVIII ст.: хрестоматія / [уклад.: П. Білоус, Г. Левченко, О. Білоус]. Київ : ВЦ «Академія», 2011. 688 с.

15. Чижевський Д. Історія української літератури (від початків до доби реалізму). Тернопіль : Феміна, 1994. 480 с.

16. Шевчук В. Муза Роксоланська: Українська література XVI–XVIII ст. Кн.1 : Ренесанс. Раннє бароко. Київ : Либідь, 2004. 400 с.; Кн. 2: Розвинене бароко. Пізнє бароко. Київ : Либідь, 2005. 726 с.

Додаткова:

1. Александров О. Література Київської Русі: між міфопоетикою і християнським символізмом: [статті: монографія]. Одеса: Астропринт, 2010. 472 с.
2. Білоус П. В. Василь Григорович-Барський: життя як мандрівка. Київ: Основи, 2021. 220 с.
3. Білоус О. Чудеса у літературі Київської Русі : монографія. Житомир: Рута, 2010. 168 с.
4. Білоус П. Жанрова система української літератури (період Київської Русі). Слово і час. 2002. № 2. С. 19–23.
5. Білоус П. Парадокси киеворуського літературного життя. Слово і час. 2011. № 11. С. 34–40.
6. Білоус П., Білоус О. Українська література XI–XVIII ст.: навч. посіб. Для самостійної роботи студента. Київ: Академія, 2010. 360 с.
7. Брайчевський М. Автор «Слова о полку Ігоревім» та культура Київської Русі. Київ: Фенікс, 2005. 460 с.
8. Величковський І. Повне зібрання творів. Дзигар цілий і напівдзигарик Київ : Дніпро, 2004. 192 с.
9. Генік-Березовська З. Григорій Сковорода: образ художній і справжній. Слово і час. 1995. № 3. С. 61–68.
10. Гетьманець М. «Слово о полку Ігоревім» у школі. Суми: Собор, 2001. 136 с.
11. Гнатюк Л. То якою ж мовою писав Григорій Сковорода? Дивослово. 2006. № 3. С. 44–48.
12. Давньоруське любомудріє: Тексти і контексти. Київ: ВД «КМ Академія», 2006. 398 с.
13. Дашкевич Я. Національна самосвідомість українців на зламі XVI–XVII ст.: Підсумки, джерела, методи дослідження. Сучасність. 1992. № 3. С. 65–74.
14. Джиджора Є. Гімнографія Київської Русі XI–XIII сторіч: структурне ціле канону мінейного циклу: монографія. Одеса: АстроПринт, 2018. 480 с.

15. Зіновійв К. Золоте чересло: книга народних ремесел, звичаїв та побуту в Україні, писана Климентієм Зіновієвим, поетом кінця XVII – початку XVIII ст.; упоряд. В. Шевчук, О. Шугай. Київ : Мистецтво, 2009. 336 с.
16. Іваньо І. Філософія і стиль мислення Г. Сковороди. Київ: Наук. думка, 1983. 151 с.
17. Ізборник 2012-2016. Дослідження. Критика. Публікації / Упор., ред: В. І. Сулима. Київ: Вид. дім Дмитра Бураго, 2018. 452 с.
18. Ісаєвич Я. Освітній рух в Україні XVII ст.: східна традиція і західні впливи. Київська старовина. 1995. № 1. С. 2–10.
19. Ісіченко Ігор, архієпископ. Війна барокових метафор. «Камінь» Петра Могили проти «підзорної труби» Касіяна Саковича. Харків: Акта, 2017. 348 с.
20. Ісіченко Ігор, архієпископ. Іван Вишенський і Львівське братство: літературні аспекти діалогу. Слово і час. 2011. № 12. С. 35–42.
21. Ісіченко Ігор, архієпископ. Конотаційна перспектива євангельського тексту в пасійних проповідях Антонія Радивиловського. Слово і час. 2017. № 2. С. 54–68.
22. Ісіченко Ігор, архієпископ. Креативні виміри мучеництва в «Читанні про Бориса і Гліба» прп. Нестора Літописця. Слово і час. 2014. № 2. С. 24–28.
23. Ісіченко Ігор, архієпископ. Поетична концепція збірки Кирила Транквіліона Ставровецького «Перло Многоцѣнное». Слово і час. 2015. № 7. С. 22–32.
24. Ісіченко Ігор, архієпископ. Цивілізаційні парадигми полемічного діалогу Лева Кревзи і та Захарії Копистенського. Слово і час. 2018. № 10. С. 3–12.
25. Корпанюк М. Слово. Хрест. Шабля (Українське монастирсько-церковне, світське крайове літописання XVI–XVIII ст., компіляції козацького літописання XVIII ст. як історико-літературне явище). Київ: Смолоскип, 2005. 904 с.
26. Кралюк П. Мелетій Смотрицький і українське духовно-культурне відродження кінця XVI – початку XVII ст. Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 1997. 208 с.
27. Левченко Н. Біблійна герменевтика в давній українській літературі: монографія. Харків : Майдан, 2018. 392 с.
28. Миненко Ю. Гуманістичний пафос «Ляменту міщан Острозьких 1636 року». Слово і час. 2014. № 1. С. 70–75.
29. Миненко Ю. Зародження українського бароко у контексті контрреформаційних впливів у Речі Посполитій XVI століття. Слово і час. 2015. № 7. С. 32–37.

30. Миненко Ю. Штрихи до портрета автора «Ляменту міщан острозьких 1636 року». Слово і час. 2016. № 9. С. 92–96.
31. Мишанич О. Григорій Сковорода: нарис життя і творчості. Київ : Обереги, 1994. 48 с.
32. Мишанич О. «Перший розум наш»: про Григорія Сковороду. Українська мова й література в середній школі, гімназіях, ліцеях та колеґіумах. 2002. № 6. С. 4–6.
33. Мишанич О. Прийняття християнства і давнє українське письменство. Рад. літературознавство. 1988. № 6. С. 32–40.
34. Мишанич Я. «Історія Русів»: історіографія, проблематика, поетика. Київ : Обереги, 1999. 240 с.
35. Наєнко М. Художня література України. Від міфів до модерної реальності. Київ : ВЦ «Просвіта», 2008. 1064 с.
36. Наливайко Д. Україна очима Заходу: монографія. 2-е вид., допов. Київ: Грамота, 2008. 784 с.
37. Насмінчук Г. Зарубіжна література ранніх епох: Античність, Середньовіччя, Відродження : навч. посіб. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький, 2013. 212 с.
38. Охріменко П. Хронічні проблеми «Слова о полку Ігоревім». Укр. мова і літ. в школі. 1989. № 7. С. 68–73.
39. Педагогічні ідеї Г.С. Сковороди / редкол.: О. Дзеверін, В. Смаль, І. Табачников. Київ : Вища школа, 1972. 246 с.
40. Пелешенко Ю. Болгарський вплив на українську літературу в добу пізнього Середньовіччя (друга половина XIV – перша половина XVI ст.). Слово і час. 2014. № 11. С. 25–32.
41. Пелешенко Ю. Південнослов'янські та західні впливи в києворуському письменстві. Слово і час. 2016. № 8. С. 91–94.
42. Пелешенко Ю. «Плач землі» в Івана Вишенського та його джерела. Медієвістика: збірник статей. Вип. 2. Одеса: АстроПринт, 2000. С. 33–42.
43. Пелешенко Ю. Розвиток української ораторської та аґіографічної прози кінця XIV – початку XVI ст. Київ : Наук. думка, 1990. 143 с.
44. Пелешенко Ю. Українська література пізнього Середньовіччя (друга половина XIII–XVст.): Джерела. Система жанрів. Духовні інтенції: монографія. Київ : Фоліант, 2004. 422 с.
45. Піч Р. Сковородинівський міф про Наркіса в світлі романтичної концепції міфотворчості. Сучасність. 1995. № 10. С. 162–166.

47. Рибка О. Традиції Григорія Сковороди в контексті етики шістдесятництва. Література. Фольклор. Проблеми поетики: зб. наук. праць. Київ, 2008. Вип. 31, ч. 1. С. 682–689.

48. Савенко О. П. Трансформації різдвяного та великоднього сюжетів в українській літературі XI–XVIII ст.: монографія. Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2019. 440 с.

49. Салевич П. Традиція, образ і мислення автора «Слова о полку Ігоревім». Слово і час. 2018. № 6. С. 50–59.

50. Сліпушко О. Еволюція та функціонування літературних образів у книжності Київської держави (XI – перша половина XIII ст.): монографія. Київ : Аконт, 2009. 415 с.

51. Сулима В. Біблія і українська література: навч. посіб. Київ: Освіта, 1998. 400 с.

52. Сулима В. Давньоукраїнська проповідь як літературний жанр в контексті нової герменевтичної стратегії. Слово і час. 2015. № 3. С. 91–94.

53. Сулима М. Грґхи розмаїтї: епитимійні справи XVII–XVIII ст. Київ: Фенікс, 2005. 256 с.

54. Сулима М. Українська драматургія XVII–XVIII ст. Київ: ПЦ «Фоліант», ВД «Стилос», 2005. 368 с.

55. Сулима М. Українське віршування кінця XVI – початку XVII ст. Київ: Наук. думка, 1985. 148 с.

56. Степанишин Б. Давня українська література в школі. Київ: Либідь, 2000. 504 с.

57. Ушкалов Л. Григорій Сковорода: семінарій. Харків: Майдан, 2004. 876 с.

58. Ушкалов Л. Есеї про українське бароко. Київ: Факт, 2006, 284 с.

59. Ушкалов Л. З Історії української літератури XVII–XVIII ст. Харків: Акта, 1999. 216 с.

60. Ушкалов Л. Нариси з філософії Григорія Сковороди. Харків: Основа, 1993. 152 с.

61. Ушкалов Л. Світ українського бароко: Філологічні етюди. Харків: Око, 1994. 112 с.

62. Ушкалов Л. Українське барокове богомислення. Сім етюдів про Григорія Сковороду. Харків: Акта, 2001. 222 с.

63. Чижевський Д. Українське літературне бароко: Вибр. праці з давньої літератури. Київ: Обереги, 2003. 576 с.

64. Чижевський Д. Філософія Г. С. Сковороди / Підгот. тексту і передн. слово Л. Ушкалова. Харків: Прапор, 2004. 272 с.

65. Шевчук Т. Музичний код творчості Григорія Сковороди. Слово і час. 2011. № 5. С. 24–35.

Інформаційні ресурси:

1. www.ukrlib.com.ua

2. www.ukrcenter.com.

3. www.bookclub.ua

4. www.ukrtvory.com.ua

5. www.lit.guru.ua

Навчальне видання

ЧИКУР Лілія Дмитрівна

**ІСТОРІЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
XI–XVIII ст.**

Методичні вказівки до курсу
для студентів 1-го курсу денного відділення
філологічного факультету
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації «Українська мова та література»

Надруковано в авторській редакції
з готового оригінал-макета

Завідувачка редакції *Т. М. Забанова*
Дизайнер обкладинки *О. А. Кунтарас*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 3,26.
Тираж 300 прим. Зам. № 613.

Видавництво і друкарня «Астропринт»
65091, м. Одеса, вул. Разумовська, 21
Тел.: (0482) 37-14-25, 33-07-17, (048) 7-855-855
e-mail: astro_print@ukr.net; www.astroprint.ua; www.stranichka.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1373 від 28.05.2003 р.